



Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

“EDWARD II” VA “HUMOYUNNOMA”DAGI MOTIVLAR QIYOSIY TAHLILI

Erkaboyeva Nargiza Zafarjon qizi

Davlatobod tumani 33-umumiy o‘rta ta’lim maktabi Ingliz tili fani o‘qituvchisi

Email: nargizaerkaboyeva62@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur tezisdagi Kristofer Marlouning “Edward II” tragediyasi va Gulbadanbegimning “Humoyunnoma” asarida uchraydigan umumiy motivlar qiyosiy tahlil qilinadi. Hokimiyat uchun kurash, qarindoshlar o‘rtasidagi ziddiyat, sadoqat va xiyonat, taxtdan ayrilish, qasos va kechirim kabi motivlar ikki asarda turli janr va badiiy qarashlar asosida talqin etilganligi ochib beriladi. Tadqiqot Sharq va G‘arb adabiyotida hukmdor obrazi va hokimiyat tabiatiga yondashuvdagi o‘xshash hamda farqli jihatlarni aniqlashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: motiv, “Edward II”, “Humoyunnoma”, hokimiyat, xiyonat, sadoqat, qarindoshlik, sargardonlik, qiyosiy adabiyotshunoslik.

Abstract

This thesis offers a comparative analysis of shared motifs in Christopher Marlowe’s tragedy “Edward II” and Gulbadan Begum’s “Humayunnama”. It examines the struggle for power, conflict within the ruling family, loyalty and betrayal, loss of the throne, vengeance and forgiveness, and shows how these motifs are treated differently in a Renaissance play and an early Mughal court memoir. The study highlights similarities and differences in the representation of kingship in Western and Eastern literary traditions.



Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Keywords: motif, Edward II, Humayunnama, power, betrayal, loyalty, kinship, exile, comparative literature.

Аннотация

В тезисах проводится сравнительный анализ общих мотивов в трагедии Кристофера Марло «Эдуард II» и «Хумаюн-наме» Гульбадан-бегим. Рассматриваются борьба за власть, конфликты внутри правящей семьи, верность и предательство, утрата трона, месть и прощение, а также различия в их художественной трактовке в драме эпохи Ренессанса и в придворных мемуарах ранних Великих Моголов.

Ключевые слова: мотив, «Эдуард II», «Хумаюн-наме», власть, предательство, верность, родство, изгнание, сравнительное литературоведение.

Kirish

Adabiyotda hukmdorning taqdiri, hokimiyatning mustahkamligi va uning inqirozi bilan bog'liq mavzular turli xalqlar badiiy tafakkurida keng o'rin tutadi. Ingliz Uyg'onish davri dramaturgi Kristofer Marlou (1564–1593) qirol Eduard II ning taxtdan ag'darilishi tarixini "Edward II" tragediyasida (taxminan 1592 yil) tasvirlagan. Boburiylar saroyida esa Boburning qizi Gulbadanbegim (taxminan 1523–1603) imperator Akbar topshirig'iga ko'ra, otasi Bobur va akasi Humoyun davri voqealarini "Humoyunnoma" asarida qalamga olgan. Ikki asar turli davr, til, janr va madaniy muhitga mansub bo'lsa-da, ularda hukmdor oilasi, saroy va hokimiyat atrofidagi o'xshash motivlar kuzatiladi. Tezisning maqsadi shu motivlarni qiyosan tahlil qilishdir.



Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Asosiy qism

Birinchi motiv – hokimiyat va qarindoshlik munosabati. “Edward II” da qirol bilan baronlar, qirolicha Izabella va keyinchalik Mortimer oʻrtasidagi kurash saltanatni parchalaydi. “Humoyunnoma”da esa Humoyun va uning ukalari Komron, Asqariy hamda Hindol oʻrtasidagi ixtiloflar, shuningdek, Sher Shoh bilan toʻqnashuv boburiylar davlatini xavf ostiga qoʻyadi. Har ikki asarda davlatning kuchsizlanishi tashqi dushmandan koʻra, koʻproq saroy va oila ichidagi tarqoqlik bilan bogʻlanadi. Ikkinchi motiv – sadoqat va xiyonat. Marlou tragediyasida qirolning yaqin kishilari – Gaveston va keyinchalik Spenser – qirolga sadoq bilan bogʻlanganidek, aynan ular sababli zodagonlar qirolga qarshi chiqadi; oxir-oqibat yaqinlari va qirolichaning oʻzi undan yuz oʻgiradi. “Humoyunnoma”da ham amirlar va yaqin qarindoshlarning turli vaziyatlarda Humoyun tomoniga oʻtishi yoki undan ajralishi tasvirlanadi. Biroq Marlou xiyonatni fojiaiy toʻqnashuv darajasiga koʻtaradi, Gulbadanbegim esa voqealarni oila aʼzosining nigohi bilan, koʻpincha mulohazali va xotirjam ohangda bayon qiladi.

Uchinchi motiv – taxtdan ayrilish va sargardonlik. Eduard II taxtdan agʻdariladi, qamoqqa olinadi va fojiali halok boʻladi. Humoyun ham 1540 yilda taxtdan ayrilib, uzoq yillar sargardonlikda yashaydi, Eronda panoh topadi, biroq 1555 yilda hokimiyatni qaytarib oladi. Shu nuqtada ikki asarning gʻoyaviy yoʻnalishi farqlanadi: Marlou hukmdorning qulashi qaytarilmas fojia sifatida tasvirlansa, “Humoyunnoma”da sabr, sadoqat va oila birligi orqali hokimiyatning tiklanishi yoʻli ochiladi.

Toʻrtinchi motiv – qasos va kechirim. “Edward II” da zoʻravonlik zanjiri qasos orqali davom etadi: Eduard II ning oʻlimidan soʻng yosh Eduard III Mortimerni jazolaydi. “Humoyunnoma”da esa Humoyunning ukalariga qayta-qayta kechirimli munosabati, shuningdek, Komronga nisbatan keyinchalik qabul qilingan ogʻir



Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

qaror hukmdorning shaxsiy mehr-shafqati va davlat manfaati o'rtasidagi ziddiyatni ko'rsatadi.

Beshinchi motiv – ayol obrazi va ayol ovozi. Marlouda qirolicha Izabella siyosiy jarayonlarning faol ishtirokchisi bo'lib, uning obrazi ikki xil – mazlum xotin va hokimiyatga intiluvchi siyosatchi sifatida talqin qilinadi. “Humoyunnoma”da esa ayollar saroy hayotida sulh o'rnatuvchi, qarindoshlarni yarashtiruvchi kuch sifatida ko'rinadi, muallifning o'zi ham tarixni ayol nigohi orqali yozib qoldirgan. Shu jihatdan “Humoyunnoma” tarixiy voqealarning rasmiy yilnomalarda ko'rinmaydigan oilaviy, shaxsiy qirralarini ochib beradi.

Janr jihatidan “Edward II” – drama, “Humoyunnoma” esa xotira (memuar) asaridir. Shu sababli birinchisida ziddiyatlar keskin dialog va fojiaviy yechim orqali, ikkinchisida esa bevosita guvoh bayoni, sodda va samimiy uslub orqali yoritiladi. Ammo har ikki asarda hokimiyat tabiatining nozikligi, inson xulq-atvori va oila sadoqatining davlat taqdiridagi ahamiyati asosiy g'oya bo'lib qoladi.

Xulosa

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, “Edward II” va “Humoyunnoma”da hokimiyat va oila munosabati, sadoqat va xiyonat, taxtdan ayrilish, qasos va kechirim kabi motivlar umumiy bo'lsa-da, ular turli badiiy yechim va g'oyaviy xulosalar bilan talqin qilinadi. Marlou asarida hukmdorning shaxsiy zaifliklari va saroy ziddiyatlari fojiaga olib kelsa, Gulbadanbegim asarida sabr, oila rishtalari va adolat tushunchasi hokimiyatni tiklashning muhim omili sifatida ko'rsatiladi. Bunday qiyosiy yondashuv Sharq va G'arb adabiyotida hukmdor obrazi va tarixiy xotira masalalarini chuqurroq o'rganishga xizmat qiladi.



Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Marlowe, C. Edward II. Ed. Charles R. Forker. Manchester: Manchester University Press, 1994.
2. Gulbadan Begum. The History of Humayun (Humayun-Nama). Translated by Annette S. Beveridge. London: Royal Asiatic Society, 1902.
3. Lal, R. Domesticity and Power in the Early Mughal World. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
4. Phillips, S. Edward II. New Haven and London: Yale University Press, 2010.
5. Mortimer, I. The Greatest Traitor: The Life of Sir Roger Mortimer, Ruler of England 1327–1330. London: Jonathan Cape, 2003.